

ศึกษาวิเคราะห์สัญญาณที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุงของหนัง นครินทร์ ชาทอง*

AN ANALYTICAL STUDY THE SIGNS THAT APPEARED IN THE SHADOW PLAY OF THE NANG NAKHARIN CHATONG

พระครูโอภาสวุฒิชูณ

Phrakhru Ophaswuttikhun

พระครูโกศลอรธกิจ

Phrakhru Kosolathakit

อุทัย เอกสะพัง

Uthai Eksaphang

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nakhon Si Thammarat Campus, Thailand

E-mail: worawiriyakhun@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง เพื่อศึกษาสัญญาณที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง และเพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญญาณและหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกต และการสัมภาษณ์แบบเชิงลึก และนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาวิเคราะห์ ผลการศึกษาพบว่า 1) หนังนครินทร์ ชาทอง เป็นศิลปินพื้นบ้านด้านการแสดงหนังตะลุง มีความสามารถในการประพันธ์วรรณกรรม เชิดรูดหนังตะลุงได้ทุกลีลา ให้เสียงพากย์ภาษากลางและภาษาถิ่นใต้ได้ 20 เสียง ชูชีวิตสร้างจิตวิญญาณนายโถงเป็นอัตลักษณ์ประจำตัว การแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ปรัชญาชีวิต ข้อคิด และคติธรรม อนุรักษ์หนังตะลุงแบบเก๋ อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาสังคมชายแดนใต้ จนได้รับรางวัลและการยกย่องเกียรติคุณมากมาย 2) หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้สัญญาณอย่างผสมผสานและซับซ้อนในแสดงหนังตะลุง 2 ประเภท คือ สัญญาณที่เป็นองค์ประกอบ ได้แก่ โรงหนัง จอหนัง เครื่องดนตรี ลูกคณะ การไหว้ครู การเบิกโรงหนัง และรูปหนัง และสัญญาณที่เป็นวรรณกรรม ได้แก่ วรรณกรรมเรื่องก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก 3) ความหมายของสัญญาณมี 2 ลักษณะ คือ ลักษณะแรก ความหมายระดับ

* Received 31 May 2020; Revised 12 June 2020; Accepted 28 July 2020

ผิวเดิน ผู้ชมหนังตะลุงจะเข้าใจความหมายที่นายหนังใช้เสียงผ่านสื่อต่าง ๆ ทันที และลักษณะที่สอง ความหมายระดับลึก ซึ่งจะต้องผ่านการวิเคราะห์จึงจะเข้าใจความหมายนั้น สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบแฝงไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา และสัญลักษณ์ที่เป็นวรรณกรรมได้สอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไว้ในลักษณะต่าง ๆ

คำสำคัญ: หนังนครินทร์ ชาทอง, การแสดงหนังตะลุง, สัญลักษณ์

Abstract

This research has three objectives. Firstly, it is to study the life of work of the puppeteer Nakharin Chatong. Secondly, it is to examine the signs he has used in this shadow puppet shows. Thirdly, it is to analyze the meanings of the signs and Buddhist dharma in such shows. This is qualitative research focusing on observation and in – depth interviews presenting by a descriptive method. The results are as follows: 1) The puppeteer Nakharin Chatong was raised to love the indigenous art of shadow puppetry. He is talented in composing literature, puppeteering, and dubbing both central Thai dialect and more than 20 southern Thai dialects. He has used “Nai Tho” as his signature, main character in the play. His art has brought joy, entertainment, news, information, life philosophy, and Buddhist dharma to his audience. He was able to revive the old kind of shadow puppetry, to help raise awareness regarding the natural resource preservation in the Songkhla lake, and to help develop the southern border communities. He has received several awards for his remarkable talents and community services. 2) He has used two types of signs in complex and harmonious ways to communicate with his audience. First, it is the signs that are the components, including the theatre, canvas, musical instruments, crew members, worshipping and opening ceremonies, and puppets themselves. Second, it is the signs that are literature, including the stories of kon tawan cha lap fa, Say Than Hang Kham Rak, Rak Tho Ra Man, Thep Pha Bud Dern Din and Ma Ha Cha Nok. 3) There are two kinds of the meanings of the signs. First, it is the direct meaning, in which the audience would understand through the puppeteer’s voice immediately. Second, it is the implied meanings, in which the audience would have to analyze them first. Both the signs that are the components and that are the literature are imbued with Buddhist dharma of many kinds throughout.

Keywords: Puppeteer Nakharin Chatong, Shadow Puppet Shows, Signs

บทนำ

หนังตะลุงเป็นวัฒนธรรมพื้นบ้านอย่างหนึ่งของคนในภาคใต้ที่มีความสัมพันธ์กับวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้านที่ได้รับอิทธิพลมาจากพระพุทธศาสนาและสภาพแวดล้อมในด้านต่าง ๆ การแสดงหนังตะลุงจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลายมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากในอดีตไม่มีสื่อสารมวลชนอย่างปัจจุบัน หนังตะลุงจึงได้ทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่ให้ความรู้แก่ชาวบ้าน ขณะเดียวกันก็ให้ความบันเทิงที่วิเศษสุดของชาวบ้าน เพราะเป็นศิลปะการแสดงที่มีครบทุกรสชาตมีทั้งบทกลอนอันไพเราะ บทเจรจาที่เพลิดเพลีน และบทตลกที่สนุกสนาน ปัจจุบันหนังตะลุงยังคงให้ความบันเทิง ถ่ายทอดแนวคิด คุณธรรม จริยธรรม ความเคลื่อนไหว เหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคม (วรรณภา ปูปึง, 2546) การเกิดขึ้นของประชาธิปไตยชาวบ้านการแสดงหนังตะลุงในภาคใต้ ซึ่งเกิดจากระบบนิเวศวัฒนธรรมที่มีความสัมพันธ์กันระหว่างคนกับคน คนกับธรรมชาติ และคนกับสิ่งเหนือธรรมชาติ โดยการนำมาสร้างให้เกิดพลังศรัทธา ความเชื่อผ่านสื่อหนังตะลุงที่เป็นศูนย์กลางแห่งจิตวิญญาณท้องถิ่น ดังที่ สันติภาพ ศิริวิวัฒน์ไพบูลย์ กล่าวว่า ทักษะปฏิบัติการในด้านต่าง ๆ ของผู้คนในชุมชนให้เกิดการสร้างนวัตกรรม จัดระเบียบสังคม เพื่อแก้ไขปัญหาาร่วมกัน พลังนิเวศวัฒนธรรมจึงเป็นแนวคิดหลักในการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม แนวคิดนี้เป็นกระบวนการสร้างความสมดุลของกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งไปสู่การเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้างอำนาจ แต่มุ่งรักษาระดับฐานรากของชุมชนให้กลับสู่ร่องรอย ครรลอง วิถีของความเป็นชุมชนท้องถิ่นและการสร้างจิตสำนึกร่วมกันเพื่อสร้างสรรค์ “สังคมอุดมคติ” หรือ “สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืน” (สันติภาพ ศิริวิวัฒน์ไพบูลย์, 2553) ในชุมชนท้องถิ่น

หนังนครินทร์ ชาทอง ได้รับการปลูกฝังจากหนังว่อน รัตนศรี ให้รักหนังตะลุงมาตั้งแต่เยาว์วัยและสนับสนุนพาไปชมหนังตะลุงที่มีชื่อเสียงโด่งดังของภาคใต้อยุคนั้นคือ หนังกันทองหล่อ หนังประทีน บัวทอง หนังพร้อม อัครวิน เป็นต้น จึงทำให้เกิดแรงบันดาลใจอยากเล่นหนังตะลุงและแสดงหนังตะลุงครั้งแรกในปี พ.ศ. 2504 งานบุญบ้านนายวินิจ เลชะกุล และแสดงหนังตะลุงงานวัดในนาม “หนังนครินทร์ ชาทอง ขวัญใจนักเรียน” หรือ “หนังเด็กวัดโคกสมานคุณ” หนังนครินทร์ ชาทอง เป็นนายหนังตะลุงที่คนนิยมชมชอบ ซึ่งมีความรู้ความสามารถพิเศษในการใส่จิตวิญญาณให้กับตัวหนังตะลุงได้อย่างเหมาะสม ให้เสียงพากย์หนังตะลุงได้ถึง 20 เสียง เชิดตัวหนังตะลุงได้ทุกลีลาอย่างสมจริงและให้อารมณ์เป็นธรรมชาติ รักษาขนบนิยมการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณในเรื่องรามเกียรติ์ จักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก และมีวรรณกรรมแสดงถึง 148 เรื่อง การแสดงหนังตะลุงทุกเรื่องเต็มไปด้วยอารมณ์ศิลป์ที่มีการสอดแทรกข้อคิด ปรับปรุงให้เข้ากับยุคสมัยและเหตุการณ์เฉพาะหน้า เพื่อให้ความบันเทิง

ข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต คุณธรรมและจริยธรรม และบทถกมุงเน้นยกระดับจิตใจผู้ชมไม่ นิยมคำหาบบอลน มุงสร้างสรรค์สังคมให้พัฒนา สร้างความสามัคคี และการอยู่ร่วมกันอย่าง สันติสุข โดยเฉพาะการสร้างชีวิตซุบจิตวิญญาณให้รูปตลกนายโถ มีคติประจำใจเรื่องกินเป็น ใหญ่ นำเพลงลูกทุ่งมาแปลงให้นายโถร้องจนกลายเป็นอัตลักษณ์ของหนังนครินทร์ ซาทอง จนมีชื่อเสียงโด่งดังและได้รับรางวัลและเกียรติคุณจำนวนมาก (บุษกร บิณฑสันต์, 2554)

การแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง ได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านในการใช้ สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมในการแสดงหนังตะลุง เพื่อให้ผู้ชมและผู้ฟัง เข้าใจสิ่งที่เห็นและได้ฟังอย่างชัดเจนและลึกซึ้งยิ่งขึ้น ดังที่ อภิญา เพ็ญพสุกุล กล่าวว่ ระบบสัญลักษณ์ (Sign) เป็นการผสมผสานที่ซับซ้อนของสิ่งเหล่านั้น การอ่านความหมาย ของสัญลักษณ์ เรียกว่า “มายาคติ” การสื่อสารความหมายมี 2 ระดับ คือ ระดับผิวเผินและระดับ ลึก Peirce แบ่งสัญลักษณ์ออกเป็น 3 ประเภท คือ รูปเหมือน (Icon) เครื่องหมายที่เชื่อมโยง เหตุผล (Index Connection) และเครื่องหมายที่แสดงถึงบางสิ่งบางอย่าง (Symbol) (อภิญา เพ็ญพสุกุล, 2551) สัญลักษณ์ได้ปรากฏอยู่ในองค์ประกอบและวรรณกรรมหนังตะลุง นายหนังนคร ินทร์ ซาทอง ได้ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการสร้างองค์ประกอบและประพันธ์วรรณกรรมที่ แผงไว้ด้วยคุณธรรมและจริยธรรม ส่วนการสอนธรรมะได้ใช้ภูมิปัญญาชาวบ้านใน การสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาไว้ในลักษณะต่าง ๆ ของวรรณกรรม โดยการเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การใช้การอุปมาเปรียบเทียบ การใช้ภาษาที่ ถูกต้องและเหมาะสม และการใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย หลักธรรมที่นำมาสอนจะสัมพันธ์กับ บริบททางสังคม (เกษม ขนาบแก้ว, 2540)

หนังนครินทร์ ซาทอง เป็นศิลปินพื้นบ้าน ให้ความสำคัญเชิง ข้อมูลข่าวสาร ปรัชญาชีวิต ข้อคิด คติธรรม เพื่อสร้างค่านิยม จัดระเบียบสังคมและแก้ปัญหาาร่วมกัน การได้รับการปลูกฝัง ให้รักหนังตะลุงและมีแรงบันดาลใจให้ออกโรงแสดงหนังตะลุง ในนาม “หนังนครินทร์ ซาทอง ขวัญใจนักเรียน” หรือ “หนังเด็กวัดโคกสมาณคุณ” รักขนบนิยมการแสดงหนังตะลุงแบบ โบราณ มีวรรณกรรม 148 เรื่อง แสดงหนังตะลุงด้วยภูมิปัญญาและใช้สัญลักษณ์เป็นสื่อถ่ายทอด อุดมการณ์ด้วยอารมณ์ศิลปินสอดแทรกข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต มุงสร้างสรรค์สังคมให้อยู่ ร่วมกันอย่างสันติสุข

จากประเด็นความสำคัญดังกล่าวที่เกี่ยวข้องกับหนังนครินทร์ ซาทอง มี 3 ประเด็น คือ ประวัติและผลงานของหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง สัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ของหนังนครินทร์ ซาทอง และความหมายของสัญลักษณ์และหลักธรรมคำสอนในทาง พระพุทธศาสนาที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง ซึ่งยังไม่มีการศึกษาวิจัย อย่างเป็นระบบ จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจในการศึกษาเรื่อง “ศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏ ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ซาทอง” ผู้วิจัยเชื่อว่าผลของการศึกษาในครั้งนี้จะเป็น

ประโยชน์ต่อการศึกษา วิชาการ การส่งเสริมและอนุรักษ์หนังตะลุงไว้เป็นมรดกทางวัฒนธรรมของชาติ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาประวัติและผลงานของหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง
2. เพื่อศึกษาสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง
3. เพื่อวิเคราะห์ความหมายของสัญลักษณ์และหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนาที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นการวิจัยโดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมุ่งไปที่การศึกษาวิเคราะห์สัญลักษณ์ที่ปรากฏในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง โดยการใช้แนวคิดสัญวิทยาของเฟอร์ดินองค์ เดอ โซซูร์ เพื่ออธิบายความหมายของสัญลักษณ์ที่หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดงหนังตะลุงไว้ 2 ประเภท คือ ความหมายระดับผิวเผิน ตามรูปและเสียงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงและผู้ชมเข้าใจตรงกันกับนายหนังตะลุง และความหมายระดับลึกตามรูปและเสียงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงและผู้ชมเข้าใจความหมายที่ต่างกันไปตามอารมณ์และความรู้สึกของแต่ละบุคคล ตามค่านิยมในบริบทของสังคมหรือวัฒนธรรม ซึ่งผู้วิจัยมีขั้นตอนการวิจัย 5 ขั้นตอน

1. การวิเคราะห์เอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษาประวัติหนังนครินทร์ ชาทอง สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง ดนตรีหนังตะลุง คณะหนังตะลุง การไหว้ครูหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง และรูปหนังตะลุง และติดตามชมยูทูบ (Youtube) วรรณกรรมที่หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก การตีความหมายของสัญลักษณ์ตามระดับผิวเผินและความหมายระดับลึกและหลักธรรมในทางพระพุทธศาสนา

2. การสังเกต (Observation) ผู้วิจัยใช้วิธีการสังเกตองค์ประกอบที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะหนังตะลุง การไหว้ครูของหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง และรูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง และวรรณกรรมที่ใช้เป็นบทพากย์หนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก จากยูทูบ (Youtube) เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากการชมการแสดงหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง การสังเกตสัญลักษณ์ต่าง ๆ และการสอดแทรกหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลที่จะนำไปสังเคราะห์และวิเคราะห์ตีความ

3. การสัมภาษณ์ (interview) ผู้วิจัยใช้การสัมภาษณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึกและสัมภาษณ์ทั่วไป ประกอบกับการใช้แบบสัมภาษณ์ โดยมีผู้ช่วยผู้วิจัยบันทึกด้วยเครื่องบันทึกเสียง จดบันทึกและบันทึกภาพ สัมภาษณ์เกี่ยวกับสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะหนังตะลุง การไหว้ครูของหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง และรูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุง และวรรณกรรมที่หนังครินทร์ ชาทอง นำไปใช้ในการแสดงหนังตะลุง จำนวน 5 เรื่อง ได้แก่ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก และหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาที่แฝงซ่อนเร้นและปรากฏอยู่ในองค์ประกอบและวรรณกรรมบทพากย์หนังตะลุง

4. การวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลเอกสารและข้อมูลภาคสนาม นำข้อมูลที่ได้มาสังเคราะห์และวิเคราะห์ แยกตามประเด็นที่ศึกษา เพื่อหาสิ่งที่เหมือนกันและสิ่งที่ต่างกันขององค์ความรู้ที่เกี่ยวกับประวัติและผลงานของหนังครินทร์ ชาทอง และสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมที่หนังครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดงหนังตะลุง เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Content Analysis) และตีความหมายของสัญญาณในระดับลึกที่แฝงและซ่อนเร้นอยู่เบื้องหลังของการแสดงหนังตะลุงและหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา หลังจากนั้นเป็นการวิเคราะห์เนื้อหาอย่างละเอียด โดยการนำผลการวิเคราะห์ที่ได้มาจากการวิเคราะห์หาพิจารณาความถูกต้องว่าสามารถตอบวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในเบื้องต้นได้หรือไม่ และสรุปถึงสภาพการณ์จริงได้มากน้อยเพียงใดหลังจากนั้นได้ตรวจสอบข้อมูล ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เก็บข้อมูลเพิ่มเติมในกรณีที่มีข้อมูลบางส่วนขาดความสมบูรณ์ ต่อจากนั้นจึงวิเคราะห์และสังเคราะห์ตามขอบเขตด้านเนื้อหาที่กำหนดไว้อีกครั้งหนึ่ง

5. การนำเสนอรายงานผลการวิจัยในลักษณะของการพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis) โดยการเขียนให้มีความสมดุลความต่อเนื่องและเป็นที่น่าสนใจของผู้อ่าน

ผลการวิจัย

หนังครินทร์ ชาทอง เป็นนายหนังตะลุงที่มีความรู้ความสามารถและมีชื่อเสียงในการแสดงหนังตะลุง รักษาขนบการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณ เรื่องรามเกียรติ์ จักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก อนุรักษ์และพื้นฟูการแสดงหนังตะลุงแบบเก่า อนุรักษ์ทรัพยากรทะเลสาบสงขลา โดยใช้เทคนิควิธีการแสดงหนังตะลุงเพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต สร้างสรรค์ศีลธรรมด้วยการตลกที่สุภาพและเป็นแบบอย่างหนังตะลุงสมัยต่อมา

จากผลงานดังกล่าวได้รับรางวัลและเกียรติคุณเป็นศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยศึกษาวิเคราะห์โดยใช้แนวคิดสัญวิทยา เพื่อให้เห็นว่า การแสดงหนังตะลุงได้ใช้สัญลักษณ์ที่ผสมผสานกันอย่างซับซ้อนที่แฝงและสอดแทรกไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา ดังนี้

1. หนังสั้นครินทร์ ชาทอง เกิดที่บ้านสะพานท่อม ตำบลคลองหอยโข่ง อำเภอคลองหอยโข่ง จังหวัดสงขลา ประกอบอาชีพข้าราชการครู ต่อมาได้ลาออกจากข้าราชการครูมาสร้างผลงานการแสดงหนังตะลุงจนได้รับการยกย่องเชิดชูเกียรติเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดงพื้นบ้านและหนังตะลุง จากการได้รับการปลูกฝัง สนับสนุนให้รักหนังตะลุงและเป็นศิษย์พระเทพมุนี เจ้าอาวาสวัดโคกสमानคุณ จึงแสดงหนังตะลุงในนาม “หนังสั้นครินทร์ ชาทอง ขวัญใจนักเรียน” หรือ “หนังเด็กวัดโคกสमानคุณ” และเข้าแข่งขันประชันหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงโด่งดัง หนังสั้นครินทร์ ชาทอง รักษาขนบการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณ เรื่องรามเกียรติ์ จักร ๆ วงศ์ ๆ นิทานชาดก และนิทานพื้นบ้าน และเป็นผู้ประพันธ์วรรณกรรม มีวรรณกรรมที่ใช้ในการแสดง 148 เรื่อง โดยใช้กลวิธีในการแสดงหนังตะลุงเพื่อความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรม ปรัชญาชีวิต และบทตลกมุ่งเน้นการสร้างสรรคดีลีลาธรรมจริยธรรมอันดีงามให้สังคม ใช้ภาษากลางและภาษาถิ่นได้ไม่ต่ำกว่า 20 เสียง และสามารถเชิดรูปหนังตะลุงได้ทุกลีลา โดยเฉพาะการชุบชีวิตสร้างจิตวิญญาณรูปตลกนายโง่จนเป็นตัวตลกที่เป็นเอกลักษณ์ประจำตัวหนังสั้นครินทร์ ชาทอง ด้วยความรู้ ความสามารถและประสบการณ์การเป็นศิลปินหนังตะลุงและความเป็นครู จึงอนุรักษ์และฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงแบบเก่า การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทะเลสาบสงขลา จากผลงานด้านวรรณกรรมและการถ่ายทอดศิลปะการแสดงหนังตะลุง จึงได้รับรางวัลและเกียรติคุณมากมาย โดยความมุ่งมั่น ความซื่อสัตย์ สุจริต น้ำใจไมตรี ความปรารถนาดีและความจริงใจ จึงได้ถ่ายทอดความรู้ ความคิด เพื่อให้เกิดประโยชน์ ด้วยการสร้างสรรค์งานแสดงหนังตะลุง พัฒนางองค์ศิลปินและสังคมจังหวัดชายแดนใต้

2. หนังตะลุงหนังสั้นครินทร์ ชาทอง ใช้วรรณกรรมที่เป็นจินตนิยายประกอบการเล่าเรื่องโดยการใช้สัญลักษณ์ในการแสดงหนังตะลุงที่ผสมผสานอย่างซับซ้อนตลอดการแสดง เพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ข้อคิด คติธรรม จรรยา มารยาท ปรัชญาชีวิต สังคม ประเพณี วัฒนธรรม การเมือง การปกครอง เป็นต้น ให้แก่ผู้ชมหนังตะลุง สัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงมี 2 ประเภท คือ สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุง ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง คณะหรือลูกคณะหนังตะลุง การไหว้ครูหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง รูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง เช่น รูปฤๅษี รูปพระอิศวรทรงโคหนันที รูปปราชญ์หน้าบท รูปบอกเรื่อง รูปร้องบทเกี่ยวจ้อ รูปเจ้าเมืองและนางเมือง รูปตัวตลก และรูปยักษ์ และสัญลักษณ์ที่เป็นวรรณกรรมที่นำไปใช้ในการแสดงหนังตะลุง ผู้วิจัยได้ศึกษาวรรณกรรม จำนวน 5 เรื่อง คือ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตร

เดินดิน และมหาชนก สัญญาเหล่านี้ทำให้ผู้ชมหนังตะลุงเข้าใจความหมายที่นายหนังตะลุงที่สื่อออกมาในลักษณะรูปสัญลักษณ์และเสียงสัญญาณ ดังที่ปรากฏในการมองเห็นและได้ยินเสียงในขณะนั้น จึงทำให้ผู้ชมหนังตะลุงเกิดความเข้าใจตรงกันเป็นส่วนใหญ่และเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไป ซึ่งถือว่าหนังนครินทร์ ชาทอง ได้สื่อความหมายของสัญญาณในการแสดงหนังตะลุงที่มีลักษณะที่เป็นสากล

3. สัญญาที่หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้ในการแสดงหนังตะลุงมี 2 ประเภท คือ สัญญาที่เป็นองค์ประกอบและสัญญาณวรรณกรรมที่เป็นจินตนิยาย สัญญาเหล่านี้ได้สื่อความหมายและสอดแทรกหลักธรรมในบทพากย์หนังตะลุง เพื่อให้ผู้ชมได้รู้จักบาปบุญ คุณโทษ ชั่วดี การแก้ปัญหา และการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ดังนี้

3.1 หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้สัญญาณในการแสดงหนังตะลุง 2 ประเภท คือ สัญญาที่เป็นองค์ประกอบ ได้แก่ โรงหนังตะลุง จอหนังตะลุง เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง ลูกคณะหนังตะลุง การไหว้ครูหนังตะลุง การเบิกโรงหนังตะลุง รูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง ได้แก่ รูปลิงขาวลิงดำ รูปฤๅษี รูปฉะ รูปพระอิศวรทรงโค่นันทิ รูปปรายหน้าบาท รูปบอกเรื่อง รูปร้องบทเกี่ยวจ้อ รูปเจ้าเมืองและนางเมือง รูปตัวตลก และรูปยักษ์ และสัญญาณวรรณกรรมที่เป็นจินตนิยายเล่าเรื่องประกอบภาพ จำนวน 5 เรื่อง คือ ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรมาณ เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก การตีความหมายของสัญญาณมี 2 วิธีการ คือ ความหมายโดยตรง (ระดับผิวเผิน) องค์ประกอบและวรรณกรรมในการแสดงหนังตะลุง การขีดรูปหนังตะลุง การฟังพากย์หนังตะลุง ผู้ชมจะเข้าใจตามความหมายนั้นทันทีและความหมายโดยนัย (ระดับลึก) จะต้องผ่านการวิเคราะห์จึงจะเข้าใจความหมายนั้น สัญญาระดับนี้เป็นสื่อความหมายเกี่ยวกับโลกคือเวทีการแสดงละครชีวิตมีสุขบ้าง ทุกข์บ้าง สมหวังบ้าง ผิดหวังบ้าง อุปสรรคบ้าง ปัญหาชีวิตบ้าง เป็นต้น คนที่เกิดมาในโลกนี้จึงเปรียบเสมือนดอกบัวสีเหล่า โลก (บ้านเมือง) จะต้องเป็นผู้ปกครองที่ดีมีคุณธรรม มีศาสนา (ความเชื่อ) มีครูคอยชี้แนวทาง คอยช่วยเหลือ สั่งสอนให้รู้จักบาปบุญ คุณโทษชั่วดี และประชาชนผู้อยู่ได้ การปกครอง คนที่เกิดมาบนโลกนี้จะต้องมาเรียนรู้ร่วมกันอยู่ร่วมกันและแก้ไขปัญหาาร่วมกัน โลก (ประเทศหรือสังคม) จะน่าอยู่และสงบสุข

3.2 ความหมายของสัญญาณที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง ที่สื่อสารหลักธรรมคำสอนทางพระพุทธศาสนาผ่านสัญญาณ ได้แก่ โรงหนังตะลุง สื่อธรรมะอริยสัจ 4 และสิกขา 3 จอหนังตะลุง สื่อธรรมะโลกธรรม 8 เครื่องดนตรีประกอบหนังตะลุง สื่อธรรมะการปลุกฝังคุณธรรม คณะหรือลูกคณะหนังตะลุง สื่อธรรมะอิทธิบาท 4 และสาราณียธรรม 7 การไหว้ครูหนังตะลุง สื่อธรรมะความกตัญญูกตเวที และทิศ 6 การเบิกโรงหนังตะลุง สื่อธรรมะศรัทธา 4 รูปหนังตะลุงที่ใช้ในการแสดง เช่น รูปลิงขาวลิงดำ สื่อธรรมะชนะอธรรม รูปฤๅษี สื่อธรรมะผู้ชี้นำทาง พุทธคุณ 9 และบุญกิริยาวัตถุ 10 รูปฉะ

สื่อธรรมะความดีความชั่ว รูปพระอิศวรทรงโค่นันท์ สื่อธรรมะศรัทธา 4 และการบูชา 2 รูป
 ปรายหน้าบาท สื่อธรรมะดอกบัวสี่เหล่า รูปบอกเรื่อง สื่อธรรมะอิทธิบาท 4 รูปร้องบทเกี้ยวจ้อ
 สื่อธรรมะการเผยแพร่สั่งธรรม การสร้างความสามัคคี ปลูกฝังคุณธรรมและจริยธรรม รูปเจ้า
 เมืองและนางเมือง สื่อธรรมะทศพิธราชธรรม 10 รูปตัวตลก สื่อธรรมะข้อคิดและคติธรรม และ
 รูปยักษ์ สื่อธรรมะกิเลส 3 และมาร 5

3.3 พระธรรมคำสอนในวรรณกรรมการแสดงหนังตะลุงหนังนครินทร์ ชาทอง
 ที่นำมาสอดแทรกในการแสดงหนังตะลุงจินตนิยายเล่าเรื่องประกอบภาพ จำนวน 5 เรื่อง คือ
 ก่อนตะวันจะลับฟ้า สายธารแห่งความรัก รักทรमान เทพบุตรเดินดิน และมหาชนก
 วรรณกรรมเรื่อง ก่อนตะวันจะลับฟ้า ได้แก่ น้ำอุปมาเปรียบเสมือนพระธรรม ภัยของมนุษย์
 ทศพิธราชธรรม ทรัพย์ ปากคน มิตร การเสียสละ การอนุรักษ์สายน้ำ หน้าที่ของภรรยา
 และการบวช วรรณกรรมเรื่อง สายธารแห่งรัก ได้แก่ โลกธรรม เกษตรเรื่องปากท้อง ความตาย
 การรักษาธรรมนิยมประเพณี ความกตัญญูกตเวที สมบัติผู้ดี กรรมและผลของกรรม หน้าที่ของ
 คน การทำบุญ การแสวงหาทรัพย์ สวรรค์ ภายนอก และมาร วรรณกรรมเรื่อง รักทรमान ได้แก่
 เศรษฐกิจพอเพียง อบายมุข พระคุณแม่ การนึกถึงพระรัตนตรัย คุณธรรมของผู้ใหญ่ กรรมและ
 ผลของกรรม โลกธรรม ความรู้ คนดีคนชั่ว ความประมาท และศีลธรรม วรรณกรรมเรื่อง
 เทพบุตรเดินดิน ได้แก่ เศรษฐกิจพอเพียง อบายมุข หน้าที่ของคน ศีลธรรม ปิยวาจา บุญ
 การใช้ทรัพย์ โลกธรรม การไม่คบคนพาล กรรม การปฏิบัติธรรม พรหมวิหารธรรม ความตาย
 ความสันโดษ ทุกข์ และการให้ และวรรณกรรมเรื่อง มหาชนก ได้แก่ รู้ รัก สามัคคี การพูดจา
 ลักษณะของผู้นำ ความเชื่อ การกรวดน้ำ ทิฐิมานะ คนดี ความกตัญญูกตเวที กิเลส สติปัญญา
 คุณธรรมของพ่อค้า และความเพียรพยายาม

อภิปรายผล

จากผลการศึกษาประวัติและผลงานหนังนครินทร์ ชาทอง พบว่า หนังนครินทร์ ชาทอง
 ได้รับการปลูกฝังและสนับสนุนให้รักศิลปะการแสดงหนังตะลุงจนมีชื่อเสียงโด่งดัง มีแนวคิดใน
 การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทะเลสาบสงขลา และการแสดงหนังตะลุงแบบโบราณ
 มีความสามารถในการประพันธ์วรรณกรรมหนังตะลุงและกลวิธีการแสดงหนังตะลุงเพื่อความ
 บันเทิง ปรัชญาชีวิต ข้อคิด คติธรรม สร้างสรรค์ความสามัคคีและตลกในเชิงสร้างสรรค์สังคม
 และศีลธรรม สอดคล้องกับผลงานวิจัยของ วรรณภา ปูบึง ที่ศึกษาพบว่า หนังตะลุงเป็นศิลปะ
 พื้นบ้านที่ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและเป็นความนิยมของชาวบ้านในอดีต
 หนังตะลุงจึงทำหน้าที่เป็นสื่อพื้นบ้านที่ให้ความรู้ ความบันเทิงแก่ชาวบ้าน (วรรณภา ปูบึง, 2546)
 และสอดคล้องกับแนวคิดของ สันติภาพ ศิริวิวัฒน์ไพบูลย์ ที่กล่าวว่า พลังนิเวศวัฒนธรรม
 ประเภทศิลปะพื้นบ้านการแสดงหนังตะลุง ซึ่งเป็นการสร้างนวัตกรรมในการจัดระเบียบสังคม

การรักษาฐานรากของชุมชนให้อยู่ในร่องรอย ครรลอง วิถีชีวิตความเป็นท้องถิ่น การสร้างจิตสำนึก และการแก้ปัญหาหาร่วมกัน เพื่อสร้างสังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืนในชุมชนท้องถิ่น (สันติภาพ ศิริวัฒน์ไพบูลย์, 2553)

จากผลการศึกษา หน้งนครินทร์ ซาทอง ใช้สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงที่ผสมผสานอย่างสลับซับซ้อน เพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสารปรัชญาชีวิต สังคม เศรษฐกิจ การเมือง การปกครอง ประเพณี วัฒนธรรม ข้อคิดและคติธรรมให้แก่ผู้ชมหนังตะลุง สอดคล้องกับแนวคิดของ อภิญญา เฟื่องฟูสกุล กล่าวว่า สัญลักษณ์ คือ สิ่งที่อยู่ในความคิดของมนุษย์และทุกสิ่งทุกอย่างที่อยู่รอบตัวเราที่ถูกสร้างขึ้นมา เพื่อให้มีความหมายแทนของจริง ตัวจริง ในตัวบทและในบริบทหนึ่ง ๆ เพื่อใช้ในการสื่อสารแก่ผู้รับสาร ได้แก่ วัตถุ สิ่งของ รูปภาพ ภาษา รหัส สัญลักษณ์ เครื่องหมาย เป็นต้น สัญลักษณ์มี 3 ชนิด ได้แก่ ดัชนี (Index) คือ เครื่องหมายที่สัมพันธ์กันในเชิงเหตุผลกับสิ่งที่ถูกหมายถึงภาพเหมือนที่เป็นตัวแทน ไอคอน (Icon) คือ สัญลักษณ์ที่สัมพันธ์กับความเหมือนหรือความคล้ายคลึงกัน และสัญลักษณ์ (Symbol) คือ สัญลักษณ์ที่มีความสัมพันธ์กับจารีตและธรรมเนียมนิยมทางสังคม (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2551)

จากผลการศึกษา การอธิบายความหมายของสัญลักษณ์ที่หน้งนครินทร์ ซาทอง นำมาเป็นองค์ประกอบและวรรณกรรมในการแสดงหนังตะลุง สอดคล้องกับแนวคิดของ พรวรรณ ดวงรัตน์ กล่าวว่า การจำแนกความหมายของสัญลักษณ์มี 2 ลักษณะ คือ ความหมายระดับผิวเผิน คือ การเข้าใจตามรูป เสียงหรืออักษรที่ปรากฏให้มองเห็น ฟังเสียงได้ชัดเจนที่เป็นรูปสัญลักษณ์ที่จะทำให้เกิดความเข้าใจพื้นฐานที่ตรงกับคนส่วนใหญ่เข้าใจและเป็นที่ยอมรับหรือในความหมายชั้นแรก และความหมายระดับลึก คือ การประกอบสร้างที่เป็นอัตวิสัยที่เกิดจากประสบการณ์และความรู้สึกของแต่ละบุคคลและค่านิยมในบริบทของสังคมหรือวัฒนธรรม (พรวรรณ ดวงรัตน์, 2557) และสอดคล้องกับ อภิญญา เฟื่องฟูสกุล กล่าวว่า การอธิบายสัญลักษณ์ชนิดต่าง ๆ ที่เป็นการผสมผสานอย่างสลับซับซ้อนเหล่านั้นที่ประกอบไปด้วยตัวบทที่จะต้องอ่านความหมายที่ซ่อนอยู่ เรียกว่า “มายาคติ” สื่อความหมายทางวัฒนธรรม 2 ระดับ คือ ระดับ ผิวเผินและระดับลึก สัญลักษณ์ในระดับลึก จึงเป็นการนำสัญลักษณ์ในระดับรูป เสียงหรือภาษามาเป็นรูปสัญลักษณ์ในระดับมายาคติ ดังนั้นไม่ว่าสัญลักษณ์ใดก็ตามจะใช้รหัสภาษาก็จะกลายมาเป็นเพียงแค่นิยามสัญลักษณ์ในระบบวัฒนธรรมหรือระดับมายาคติ (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2551)

การอธิบายธรรมะผ่านสัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบในการแสดงหนังตะลุงของหน้งนครินทร์ ซาทอง สอดคล้องกับ สืบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ กล่าวว่า องค์ประกอบที่สำคัญของหนังตะลุงมีไว้เพื่อใช้เป็นอุปกรณ์ในการแสดงหนังตะลุง ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้เกิดขึ้นจากภูมิปัญญาของครูหนังในอดีต เพื่อให้หนังเล่าให้คนฟังในยามวิกาลหรือประกอบจินตนิยายเล่าเรื่องประกอบภาพให้แก่ผู้ชม องค์ประกอบเหล่านี้สามารถเทียบเคียงอุปมา

เปรียบเป็นธรรมะในทางพระพุทธศาสนาได้ (สีบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ, 2559) สอดคล้องกับ เกษม ขนาบแก้ว ที่ศึกษาพบว่า นายหนังตะลุงใช้ภูมิปัญญาและกลวิธีการสอนหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา 4 วิธีการ คือ การเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมกับสถานการณ์ การใช้อุปมาเปรียบเทียบ การใช้ภาษาที่ถูกต้องและเหมาะสม และการใช้วิธีสอนที่หลากหลาย (เกษม ขนาบแก้ว, 2544) และสอดคล้องกับ พระมหานูร์รักษ์ อภิรุโข (เจ้ายทอง) ที่ศึกษาพบว่า วรรณกรรมบทหนังตะลุงได้รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมากและหลักธรรมที่นายหนังตะลุงนำเสนอนั้นก็มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตของชาวบ้านในภาคใต้เป็นอย่างดี ผู้ชมหนังตะลุงสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ หลักศีลธรรมที่ปรากฏอยู่ในเนื้อหาของหนังตะลุง ได้แก่ ศีล 5 กรรม ความกตัญญูกตเวที ทิศ 6 ฆราวาสธรรม พรหมวิหารธรรม เป็นต้น (พระมหานูร์รักษ์ อภิรุโข (เจ้ายทอง), 2550)

สรุป/ข้อเสนอแนะ

หนังนครินทร์ ชาทอง ได้รับการปลูกฝังและสนับสนุนให้รักศิลปะการแสดงหนังตะลุง เพื่อให้ความบันเทิง ข้อมูลข่าวสาร ปรัชญาชีวิต ข้อคิดและคติธรรม จนมีชื่อเสียงโด่งดัง ได้มีการอนุรักษ์ฟื้นฟูการแสดงหนังตะลุงแบบเก่า อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติทะเลสาบสงขลา สร้างสรรค์ผลงานและพัฒนาสังคมชายแดนใต้ จึงได้รับรางวัลและการยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ หนังนครินทร์ ชาทอง ใช้สัญลักษณ์ในการแสดงหนังตะลุง 2 ประเภท คือ สัญลักษณ์ที่เป็นองค์ประกอบและสัญลักษณ์ที่เป็นวรรณกรรมในการเล่าเรื่อง การตีความสัญลักษณ์มี 2 วิธีการ คือ ความหมายโดยตรง (ระดับผิวเผิน) ผู้ชมหนังตะลุงจะเข้าใจความหมายที่นายหนังตะลุงสื่อสารและความหมายโดยนัย (ระดับลึก) จะต้องผ่านการตีความจึงจะเข้าใจความหมาย สัญลักษณ์ทั้งสองได้สื่อความหมายเกี่ยวกับโลกคือ ละครชีวิต มีสุข ทุกข์ สมหวัง ผิดหวัง อุปสรรค ปัญหาชีวิต เป็นต้น คนที่เกิดมาบนโลกนี้เหมือนดอกบัวสีเหล่า โลก (บ้านเมืองหรือสังคม) จะต้องมีการปกครองที่มีคุณธรรม ศาสนา ครู อาจารย์ ผู้ได้ปกครอง ผู้คนบนโลกจะต้องเรียนรู้ร่วมกันและแก้ปัญหาาร่วมกันสังคมจึงจะสงบสุข สัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงได้แฝงและสอดแทรกไว้ด้วยหลักธรรมคำสอนในทางพระพุทธศาสนา

ในการวิจัยครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่าสัญลักษณ์ที่ใช้ในการแสดงหนังตะลุงของหนังนครินทร์ ชาทอง ในการดำรงอยู่ของความเชื่อพิธีกรรมและการแสดงหนังตะลุงในบริบทสังคมใหม่ภาคใต้ งานวิจัยในครั้งต่อไปควรศึกษาถึงกระบวนการสร้างสัญลักษณ์ การสืบสานศิลปวัฒนธรรมและการปรับเปลี่ยนโลกทัศน์การแสดงหนังตะลุงในยุคหลังสมัยใหม่

เอกสารอ้างอิง

- เกษม ขนบแก้ว. (2540). ภูมิปัญญาชาวบ้านแถบลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาที่ปรากฏในวรรณกรรมหนังตะลุง. ใน รายงานการวิจัย. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ วิทยาลัยครูสงขลา.
- เกษม ขนบแก้ว. (2544). ภูมิปัญญาการสอนหลักธรรมในพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในบทหนังตะลุง ของหนังฉิ้น อรมุต: กรณีศึกษาเชิงวิเคราะห์. ใน รายงานการวิจัย. ฝ่ายวิจัยและเผยแพร่สำนักศิลปวัฒนธรรม สถาบันราชภัฏสงขลา.
- บุษกร บิณฑสันต์. (2554). ดนตรีภาคใต้: ศิลปินการถ่ายทอดความรู้ พิธีกรรมและความเชื่อ. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปรววรรณ ดวงรัตน์. (2557). สัญญาศาสตร์และความหมายที่แปรเปลี่ยน. วารสารสุทธิปริทัศน์, 28 (88), 1-14.
- พระมหานูรักษ์ อภิรักษ์ (เจ้ายทอง). (2550). หนังตะลุงกับการเผยแพร่ธรรมแก่ประชาชน: กรณีศึกษาหนังตะลุงคณะสุระเชษฐ์ บันเทิงศิลป์ จังหวัดนครศรีธรรมราช. ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณวิทยาลัย.
- วรรณณา ปูปีง. (2546). ศึกษาวิถีชีวิตชาวนครศรีธรรมราชจากบทหนังตะลุง. ใน รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยรามคำแหง.
- สันติภาพ ศิริวัฒน์ไพบูลย์. (2553). นิเวศวัฒนธรรม: การเรียนรู้ความสมดุระหว่างวิทยาศาสตร์กับจิตวิญญาณ. อุดรธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรธานี.
- สีบพงศ์ ธรรมชาติ และคณะ. (2559). การศึกษาวิเคราะห์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่ปรากฏในเนื้อเรื่องหนังตะลุงภาคใต้. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 3 (1), 72-86.
- อภิญา เพ็องฟูสกุล. (2551). มานุษยวิทยาศาสนา แนวคิดพื้นฐานและข้อถกเถียงทางทฤษฎี. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.